

Växjö universitet

Institutionen för Teknik och Design/TD

Gesällbrevet hänger på håret

Sex gymnasieelevers uppfattningar om gesällbrevet på
frisörprogrammet

The apprentice letter – six upper secondary students understanding
of the apprentice letter in the hairdresser program

Växjö, 2009-08-11
15 högskolepoäng
Lärarytbildningen

Handledare: Andreas Nordin, Växjö universitet, Institutionen för pedagogik
Examinator: Daniel Alvunger, Kalmar högskola, Humanvetenskapliga institutionen.

Examensarbete nr: TD 006/2010

Agneta Abrahamsson, författare

Organisation/ Organization	Författare/Author(s)	
VÄXJÖ UNIVERSITET Institutionen för teknik och design Växjö University School of Technology and Design	Agneta Abrahamsson	
Dokumenttyp/Type of Document	Handledare/tutor	Examinator/examiner
Examensarbete/Diploma Work	Andreas Nordin	Daniel Alvunger
Titel och undertitel/Title and subtitle		
Gesällbrevet hänger på håret Sex gymnasieelevers uppfattningar om Gesällbrevet på frisörprogrammet		
Sammanfattning (på svenska)		
Syftet med studien är att undersöka frisörelevens uppfattningar om gesällbrevet. Det är ett yrkesbevis för frisörens kunskap och kompetens och det är det enda bevis med vilken branschen kan mäta elevers kunskap. På ett frisörprogram med trettio elever valde tre elever 2009 att ta sitt gesällbrev. Av dessa siffror att döma, ska jag med kvalitativa intervjuer undersöka 6 avgångselevens uppfattningar. En strävan är också att informera och väcka intresse om gesällen. Resultatet visar det som tidigare forskning gjort att det bl.a. beror på att eleverna inte har det praktiska kunnandet som man tidigare haft och att det är därför elever får svårigheter att komma ut på praktikplats och därefter ta sitt gesällbrev. Missnöje från skola, bransch växer. Håller frisöryrket på att mista sin profession eller är det ”okey” att kalla sig professionell utan sin legitimation?		
Nyckelord		
Behörighet, Frisör, Gesäll, Kompetens, Kunskap, Profession, Yrkesbevis, Yrkesidentitet		
Abstract (in English)		
The purpose with this lucubration is to investigate hairstylist student’s apprehension about the apprentice diploma. The apprentice diploma is an occupation verification indicating on the hairstylist’s knowledge and competence, and it is the only verification in the business that you can use in order to measure the students knowledge. Three students out of thirty, in year 2009, chose to graduate with an apprentice diploma. Based on these figures I am to investigate six graduating students opinion using qualitative interviews. Another quest is to inform and gain interest about the apprentice diploma. The result demonstrate what earlier research already shows, amongst other things, that the students no longer have the practical knowledge needed in order to come to a worksite and therefore find it difficult to work as an apprentice. The business expects the students to be self-driven and dissatisfaction from the school and the business increases. Is the occupation as a hairstylist about to loose its profession or are you allowed to call yourself a professional without a proper diploma?		

Key Words

Artificer, Authorization, Competence, Evidence of occupation, Hairdresser, Knowledge, Occupation, Professional identity

Utgivningsår/Year of issue

2010

Språk/Language

Svenska

Antal sidor/Number of pages

43

Abstract

The purpose with this lucubration is to investigate hairstylist student's apprehension about the apprentice diploma. The apprentice diploma is an occupation verification indicating on the hairstylist's knowledge and competence, and it is the only verification in the business that you can use in order to measure the students knowledge. Three students out of thirty, in year 2009, chose to graduate with an apprentice diploma. Based on these figures I am to investigate six graduating students opinion using qualitative interviews. Another quest is to inform and gain interest about the apprentice diploma. The result demonstrate what earlier research already shows, amongst other things, that the students no longer have the practical knowledge needed in order to come to a worksite and therefore find it difficult to work as an apprentice. The business expects the students to be self-driven and dissatisfaction from the school and the business increases. Is the occupation as a hairstylist about to loose its profession or are you allowed to call yourself a professional without a proper diploma?

Innehållsförteckning

Abstract.....	IV
Innehållsförteckning.....	VI
1. Inledning.....	1
2. Historik.....	2
2.1 Frisöryrkets historiska utveckling fram till idag.....	2
2.2 Dagens frisörutbildning.....	4
2.3 Branschen om dagens frisörutbildning.....	5
2.3.1 Frisörföretagarna.....	5
2.4 Läroplanen Lpf-94.....	6
2.5 Tidigare forskning.....	6
3. Syfte och frågeställningar.....	9
4. Teori.....	10
4.1 Professionsbegreppet.....	10
4.2 Kompetensbegrepp.....	13
5. Metod.....	14
5.1 Val av metod.....	15
5.2 Aspekter av den kvalitativa forskningsintervjun.....	16
5.3 Urval.....	17
5.4 Genomförande av intervjuer.....	18
5.5 Etiska överväganden.....	18
5.6 Databearbetning.....	19
5.7 Reliabilitet, validitet och objektivitet.....	20
6. Resultat.....	22
6.1 Gesällen – ett slutprov i utbildningen.....	22
6.2 Gesällen - ett inträdesprov i professionen.....	23
6.3 Informanternas uppfattningar om frisöryrket som en yrkesprofession.....	25
7. Analys.....	27
8. Diskussion.....	29
9. Slutsatser.....	32

10. Referenser.....	33
11. Bilagor	35

1. Inledning

Gymnasieskolan har under senare decennier genomgått stora förändringar. Frisörutbildningen är en av dem. Andelen praktiska moment har minskat, vilket betyder att det bli svårare för eleven att nå fram till slutmålet som är gesällbrevet. Varje år börjar ca 2000 tusen personer på en frisörutbildning runt om i landet, medan branschens behov ligger på runt 400 frisörer per år. Den här utvecklingen bekymrar branschen, som menar att antalet utbildningsplatser måste anpassas till det verkliga behovet, annars utbildas ungdomar till arbetslöshet, svartjobb eller yrkesbyte (Westman & Francke 2008).

Gesällbrevet är för frisöryrket ett grundläggande kompetensbevis och skall kunna utfärdas till den som genomfört ett väl dokumenterat hantverk/yrkesutbildning och genomfört gesällprov enligt branschens provbestämmelser, godkända och fastställda av Sveriges Hantverksråd. I Sverige är gesällbrevet frivilligt men för branschen är det ett tecken på kunskap och kompetens. Har eleven tagit gesällen vet branschen vilken kunskapsnivå denne har och en eventuell anställning blir enklare att få både i Sverige och utomlands.

På ett frisörprogram med trettio elever var det 2009 tre som valde att ta gesällbrevet. Siffrorna gjorde mig väldigt nyfiken och jag beslutade mig under min VFU att undersöka elevers uppfattningar om gesällbrevet. Hur ser eleverna på gesällbrevet? Vad har de för uppfattningar om frisöryrket och vad är deras bild av yrket? Ser de verkligen frisöryrket som en profession eller är det något annat de betonar? Med tanke på att det under 2000-talet har utbildats långt fler frisörer än vad det behövs kan man fråga om vi utbildar frisörer för att branschen behöver folk eller utbildar vi frisörer för att eleverna väljer detta yrke?

Genom mitt yrke som frisör/examinator ser jag med en viss oro på elevers ängslan för att ta sitt gesällprov. Diskussioner om frisörutbildningen pågår ständigt och frågor ställs om det är för elevernas eller branschens skull som man ökar elevantalet. Branschen insåg på ett tidigt stadium att alla som ville inte kunde bli frisörer men kunde trots detta inte hejda ökningen av intagningsplatser i skolorna.

Med min egen kunskap i frisöryrket och genom all den kontakt som jag har med branschens olika nivåer samt genomförda intervjuer hoppas jag att jag kan få fram de uppfattningar som gymnasielever har om gesällbrevet.

2. Historik

För att förstå förändringar i en yrkesutbildning behöver vi veta förloppet som varit. Det blir en kort resa med början i 1500-talet där jag avslutar med förhållandena i dag. Jag vill också redovisa de förändringar inom hantverksutbildningen på gymnasienivå. Hantverksutbildningen gick då över från färdigutbildning till förberedande yrkesutbildning med gymnasiekompetens.

2.1 Frisöryrkets historiska utveckling fram till idag

Skrået var en organisation som i äldre tid kännetecknade hantverkarna i städerna. Ett skrå eller ämbete omfattade hantverkarna inom ett yrke. För att bli upptagen i skrået var att man lärt sig yrket som lärling och gesäll och utfört ett godkänt mästarbrev.

När skråväsendet upphörde på ca 1940 – talet ålades hantverkaren att bilda föreningar, förebilder till dagens hantverksföreningar. Efterhand började föreningarna utfärda gesällhandlingar vilka utvecklades till våra dagars gesällbrev.

Utbildningen har förändrats dramatiskt sedan skråväsendet lades ned och yrkesutbildningen skolförlades. Utbildningen av frisörerna var länge förknippad med arbetsplatsen då det var lärling – mästare. Inom ett hantverksyrke finns en kärna av grundkunskaper. Dessa grunder bygger på att man ska hantera ett visst material på ett sätt så att kunderna blir nöjda. En snickare hanterar trämaterial, en bagare degen osv. I alla dessa exempel finns det alltid en mottagare för tjänsten, kunden. Frisörens yrke är gammalt och har en lång tradition, det har påverkats av kulturen och av modets skiftningar, men det har alltid funnits relationen kundens önsningar – frisörens kunnande. Detta samspel mellan frisör och kund är särskilt relevant i ett yrke där man arbetar med material som är nära en annan människa. Kunden påverkar hela tiden arbetet med infall och åsikter och inte minst känslan (Andersson – Gustafsson 2002).

Nu blickar vi in i 50-talet och avslutar i 2000 talet.

Under 50-talet existerade i stort sett enbart lärlingsutbildning vid frisörutbildningen, frisörernas utbildning var dock länge förknippad med arbetsplatsen. Utbildningen var 4 år och lärlingar blev dam eller herrfrisörer.

Utbildningen blev mer skolförlagd. Eleverna färdigutbildas till frisörer och utbildningen avslutades med gesällprov. Utbildningstiden var 4 år för herr respektive damfrisöryrket. Ville eleven skaffa sig dubbel kompetens krävdes sex månaders skola och sex månaders praktik utöver grundutbildningen. Eleverna skolutbildades tjugoåtta veckor första året. Därefter måste eleverna

ha ett kontrakt med en frisörmästare för att få fortsätta utbildningen. Andra året var eleven sju veckor i skolan och tredje året fem veckor. Övrig utbildning skedde på arbetsplatsen. Sista året utbildades helt i frisersalongen

Eleven var inte längre kontraktskriven utav en mästare utan var skolelev. Eleven utbildades två år på skolan och ett år på arbetsplats. Utbildningen var redan nu yrkesförberedande, men i stort sett alla frisörlärare försökte tillsammans med frisörmästarna att färdigutbilda eleverna. Utbildningen avslutades med gesällprov i dam eller herrfrisöryrket. De flesta eleverna försökte erhålla gesällbrevet direkt efter avslutad skolgång, eftersom branschen satte stort värde på detta. Lärlingsutbildningen var fortfarande fyra år och eleven utbildades helt på salong (Andersson – Gustafsson 2002).

Under 80-talet startades en gemensam frisörutbildning, dam och herrfrisöryrket slogs ihop till ett program. Gymnasieskolan var fortfarande treårig med samma läroplan som tidigare. Under 80-talet genomfördes ingen politiskt beslutad skolreform. Däremot förekom försöksutbildningar och branschen tog beslut om förändringar inom befintliga ramar. Detta var en mycket stor förändring eftersom tre plus tre års utbildning blev till tre års utbildning. Fortfarande förväntades eleverna klara gesällprovet efter avslutad skolgång trots att utbildningen var yrkesförberedande (Andersson – Gustafsson 2002).

Under 1990-talet infördes den stora gymnasireformen. Reformen innebar en programskola där alla program skulle vara högskoleförberedande. Utbildningen totalförändrades. Eleverna förbereddes för frisöryrket men förväntades avsluta med gesällprov men de lyckades sällan.

I slutet av 90-talet beslutade branschen om 1500 färdigutbildningstimmar efter avslutad gymnasieutbildning. Det innebar att eleverna måste finna en praktikplats efter skolan slut för att få avlägga gesällprov. Beslutet hade tagits på grund av att eleverna i så få fall hade klarat gesällprovet sedan programskolan infördes. Statistiken visade att ca tjugofem procent klarade provet vid första försöket. Övriga får då göra om de moment som de inte klarat men många av dem beslutar sig då för att helt avstå. Om eleverna inte gör sina prov i anslutning till utbildningen kan de inte göra det senare än inom tre år. Eftersom gesällprovet är branschens kvalitetskontroll på utbildningen upplevs nuvarande situation som en kris (Andersson – Gustafsson 2002).

Antalet obehöriga frisörer har ökat under de senaste åren, eftersom det inte funnits tillräckligt med företagare som kunnat ta emot elever för praktik och färdigutbildning.

Sveriges Frisörföretagare ser med oro andelen obehöriga frisörer växa, eftersom de inte har den yrkeskompetens som krävs för att ge kunderna trygga behandlingar, eller en säker arbetsmiljö för frisörerna själva (Westman & Franke 2008).

Som frisör handskas man med kemikalier som kan orsaka bland annat eksem och astma, men det är även av vikt att ha kunskap om kemikalierna utifrån kundernas säkerhet. Även belastningsskador på rygg och axlar är vanligt förekommande, eftersom frisöryrket är statiskt och många gånger ett ensidigt arbete. Därför är det av yttersta vikt att man dels har en ordentlig utbildning i produkt och kemikaliehantering, dels en bra kunskap i ergonomi (Westman & Franke 2008).

Jag har nu gått igenom delar av frisöryrkets historia och ska nu ta upp vad styrdokumentet säger om vilken kunskap och kompetens som behövs för att bli frisör.

2.2 Dagens frisörutbildning

Enligt Handels och Frisörföretagarnas Riksavtal finns följande styrdokument, som ligger till grund för kompetenskraven på frisörer och utbildning av frisörer.

§ 1 Utbildning vid gymnasieskola med läroplan enligt Hantverksprogrammet, frisörteknik

Utifrån ovanstående riksavtal förväntas eleverna få en grundläggande utbildning, med målet att efter utbildningen kunna avlägga praktiskt behörighetsprov för att erhålla branschens frisörbetyg och gesällbrev. Frisörbranschens parter är överens om att gymnasieelever vid frisörutbildningen i möjligaste mån ska ha sin APU-plats SFF: medlemsföretag. Vidare ska handledare i berörda företag ha godkänd kompetens i yrket som exempelvis gesäll eller mästarbrev (mästarbrev har man möjlighet att ta efter sex år i yrket). Den lokala utbildningsnämnden ska verka för att samtliga APU-handledare genomgått, av skolan anordnad, handledarutbildning.

Om en elev från gymnasieskolans frisörutbildning inte lyckas avlägga ett godkänt gesällprov, kan eleven överenskomma med arbetsgivaren om att komplettera utbildningen genom att gå en företagsförlagd utbildning. Detta sker genom överenskommen visstidsanställning för kompletterande under högst ett år.

Obehöriga frisörer står själva för kostanden när de önskar avlägga behörighetsprovet för att ta emot branschens frisörbetyg och gesällprov. Träning inför behörighetsprovet sker på obetald tid efter överenskommelse med arbetsgivaren.

Gesällbrevet är frivilligt, men är fortfarande 2009 ett bevis på frisörens yrkeskompetens. Regelverket för Gesällbrev styrs av provbestämmelser som varje enskild branschorganisation upprättar och som fastställs av Sveriges Hantverksråd. Frisörprogrammet är ett förberedande gymnasieprogram, det

är helt upp till lärare inom programmet att utbilda eleven i de moment som krävs för att kunna ta gesällbrevet. Någon utbildningsplan för gesällbrevet finns inte i gymnasieskolan. För att få gesällbrev måste du först ha gått den utbildning och fått den praktik som gäller för ditt yrke. En ansökan för gesällbrev fylls i och skickas till Gesäll och Mästarbrevkansliet, därefter gör eleven sitt gesällprov. Gesällprovet kontrolleras och betygsätts av yrkeskunniga granskare (examinatorer). Eleven tar sedan emot Gesällbrevet som är ett bevis på att du uppfyller branschens krav på yrkeskunnande. (Sveriges Hantversksråd, www.hantverksrad.se)

Gesällbrevet ingår på så sätt inte i skolutbildningen och det är elevens eget ansvar att ta kontakt med Gesällkansliet.

2.3 Branschen om dagens frisörutbildning

2.3.1 Frisörföretagarna

Staffan Westman är utbildningsansvarig för frisörföretagarna och Thomas Francke som är verksamhetschef har i augusti 2008 kommit med förslag hur den framtida frisörutbildningen skulle kunna se ut. Styrelsen i Sveriges frisörföretagare beslutade den 2 juni 2008 att tillsätta en utredning om den framtida frisörutbildningen. Utredningen syftar dels till att ta fram ett förslag på en kvalitetssäkrad utbildning, dels att titta på kraven för att få genomföra frisörbranschens behörighetstest.

Skälet till beslutet är de problem som i dag finns inom den svenska frisörutbildningen, här avser man såväl kommunala som fria utbildningsanordnare (s.k. friskolor) inom gymnasieskolan.

Kravet från branschens parter var fram till 2007 att eleven antingen skulle genomföra 1,500 timmar praktik på salong alternativt hyra stol (betyder att eleven blir egen företagare) i två år. Det är dock inte längre ett krav från branschen att 1,500 timmars färdigutbildning ska genomföras, det sista tillkom eftersom det inte fanns tillräckligt med företagare som var redo att anställa elever från gymnasiet. Beslutet att ta bort kravet bottnar bl.a. i att systemet inte längre fungerade, därför ligger det som förslag att lägga ansvaret på skolorna att färdigutbilda eleverna (Westman & Francke 2008). Detta var ett förslag som inte gick igenom.

Det var svårt att få gehör från politikerhåll när man bad dem att inte fördubbla klasserna, i stället försökte man att i stället hitta nya vägar som t.ex. visstidsanställning som betyder att man är upp till ett år på en praktikplats innan man tar sitt gesällbrev. Skillnaden är att när handledaren tycker att eleven är ”färdig” för gesäll kan denne göra det redan efter en månad men inom ett år, detta enligt Handels och Frisörföretagarna Riksavtal (2007). Branschen inser att alla inte kan bli frisörer, men kan inte hejda ökningen av

intagningsplatser på frisörskolorna. Kommunen hänvisar till elevens förstahandsval och de fördubblade intagningarna. Självklart bidrar inte sådana konflikter till samverkan mellan skola och bransch.

2.4 Läroplanen Lpf-94

För att en skola skall utvecklas måste den fortlöpande ifrågasätta sina undervisningsmål och arbetsformer, utvärdera sina resultat och pröva nya metoder. Skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. Skolan skall stärka elevens tro på sig själva och ge dem en framtidstro (Lpf-94).

Enligt Lpf-94 är det särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om den yrkesförberedande utbildningen och att de frivilliga skolformerna skall nära samverka med den obligatoriska skolan och med samhället i övrigt. Detta krävs för att eleverna skall få en utbildning av hög kvalitet. Genom att arbetslivet fortlöpande förändras när det gäller behovet av kompetens och rekrytering av arbetskraft inom olika områden har studie/yrkesvägledning vid intagning stor betydelse. Arbetsförmedlingar, näringsliv samt arbetsmarknadens parter och branschorganisationer har därför viktiga roller i informationen till skolorna och dess elever (Lpf-94).

2.5 Tidigare forskning

Andersson-Gustafsson (1994; 1996; 2002) har forskat om frisöryrket sedan en tid tillbaka, redan 1993 skrev hon om alla förändringar inom frisörutbildningen. Hon har bland annat skrivit om elevernas förändring på sin väg genom gymnasiet, en studie av implementationen som då berörde det förberedande yrkesutbildningen. För mig som forskar i samma område 2009 har jag haft stor nytta av hennes forskning. Frisöryrket har vid sin skolstart en glamourstatus och eleverna har dåligt klart för sig vad yrket verkligen innebär. Genom sin tid i skolan förändras bilden och verkligheten framträder mer och mer för varje år (Andersson-Gustafsson 1995).

Jag kan tydligt se att de elever som haft arbetsförlagd undervisning har tydligare bild av yrket än de elever som enbart haft skolförlagd undervisning. Tempot hos de elever som haft APU är betydligt högre. Kontakten med arbetslivet är en viktig faktor i yrkesundervisningen (a.a. s. 70)

Lärarnas mål är att följa skolledningens direktiv och att yrkesförbereda och högskoleförbereda eleverna. Skolans mål är att låta eleverna komma in på sitt förstahandsval och att följa skollagen och skolverket. Branschens mål är att inte utbilda så många frisörer eftersom det inte finns arbete för dem. Kundens mål är att få duktiga frisörer som klarar av deras problem. Skolverkets mål är att följa regeringens direktiv och högskoleförbereda så

många elever som möjligt. Eleverna kommer till sin gymnasieutbildning med en tydlig önskan att få ett yrke. Senare inser de att de endast blir förberedda inför ett yrke. Konflikten hos eleverna ligger i att olika perspektiv ger olika signaler. Genom gymnasietiden förändras deras bild av det valda yrket, beroende på vilka som påverkar dem. Mot slutet av utbildningen strävar de efter att uppnå en färdighetsexamen, ett gesällbrev (Andersson - Gustafsson 1995).

Det sitter mycket konflikter i förväntningarna på gesällen. Eleverna vet att branschen förväntar sig en färdig produkt, men skolan serverar en förberedd produkt. För att bli en yrkeskunnig frisör är det viktigt att ha ett gott samarbete mellan skola och bransch. Eftersom gesällbrevet är branschens kvalitetskontroll på utbildningen upplevs nuvarande situationen som en kris (Andersson - Gustafsson 2002).

Med utgångspunkt från det föränderliga arbetslivet har gymnasiekurser utvecklats som ska ge eleverna goda möjligheter att möta arbetslivets olika krav och förutsättningar. I arbetslivet efterfrågas en grundläggande kompetens där man kan beskriva och analysera arbetsprocesser och tolka resultat. Detta synsätt får konsekvenser i sättet att bedöma elevernas kompetens och kvalitéer i deras kunskaper. Bland annat betonas att olika bedömningsinstrument måste ge möjligheter att analysera vad de som fått en viss utbildning kan göra snarare än att endast redovisa minnes- och faktakunskaper och uppvisa vissa färdigheter (Carlsson, Gerrevall & Pettersson 2007).

Vi kan konstatera att i ett allt mer komplex samhälle spelar bedömning av kunskap och kompetens en viktig roll. I en föränderlig tillvaro och med en rörlig arbetskraft krävs både ett synliggörande av de kvalifikationer som olika arbeten kräver och av den kompetens som den enskilde har demonstrerat. För att kunna åstadkomma en god beskrivning av en persons kompetens krävs bedömningar som vilar på synliggjorda grunder. Bedömningen syftar till att ge en så tydlig bild som möjligt av en persons kunnande. Den ger individen ett "kvitto" på de insatser som gjorts, samtidigt som han eller hon får vägledning gällande vilka kvalitéer av kompetensen som kan behövas vidareutvecklas. Den ger förutsättningar för att ställa realistiska krav på arbetstagaren och den ger underlag för fortsatt planering av kompetensutvecklande insatser (Carlsson, Gerrevall & Pettersson 2007).

Bedömning är en viktig del av de skolerfarenheter vi bär med oss. Men bedömning av kunskap och kompetens och resultatet av dessa bedömningar är även av fundamentalt intresse för arbetslivet. Bedömning är från att vara något nästan odiskutabelt lyfts fram mer och mer som ett område som måste problematiseras. Med en allt närmare koppling mellan skola och arbetsliv blir bedömning av yrkesrelaterat kunnande en angelägen fråga för båda parter att diskutera. (Carlsson, Gerrevall & Pettersson 2007).

Öström (2007) talar om hur skolan kan förbättra samarbetet mellan handledare och branschorganisation när det gäller elevernas arbete mot gesällprovet. I sitt resultat skriver Öström:

Det lilla samarbete som finns i dag mellan skola och branschorganisation är ett informationstillfälle som ordföranden i utbildningsnämnden ger eleverna före gesällprovet. Hur arbetet ser ut beror i största del på hur lärarna på de olika skolorna är intresserade att ta del av branschutvecklingen och den information som Frisörföretagarna ger (a.a. s 30)

Enligt Öströms forskning hade branschorganisationens respondenter 2007 dålig insikt i skolarbetet.

När det gäller handledare så svarade en del i studien att det var ett lätt jobb att handleda eleverna och deras insikter om skolan och gesällprovet var goda, men en stor del av handledarna hade en mycket negativ syn på skola och menade att det dåliga gesällresultatet var resultatet av okunniga lärare och ointresserade elever.

Det låga förtroende som Frisörföretagarna har för skola, lärare och elever är inte bra, det missgynnar hela arbetet mot gesällbrevet. Att få ett fungerande samarbete där mer insyn och kontakt med skolan skulle kanske höja deras förtroende om skola, lärare och elever. Öströms respondenter var till slut positiva till framtiden. Det finns en vilja och en tro på samarbetet mellan skola och Frisörföretagarna och att det skulle underlätta och förbättra elevernas väg mot gesällbrevet. (a.a. s 2)

Sammanfattningsvis söker sig eleverna enligt tidigare forskning till gymnasieskolans frisörprogram för att utbilda sig till ett yrke som i branschens ögon kräver kunskap och kompetens. Det eleverna saknar för att i slutet av sin utbildning ta sitt gesällbrev är det praktiska arbetet som brukligt görs på en arbetsplats för att där vidareutveckla sin kunnighet. Bedömning, kunskap och kompetens från skola och bransch spelar en viktig roll för eleven ska känna att de utvecklas på sin väg mot gesällbrevet.

3. Syfte och frågeställningar

Parallellt med de dramatiska förändringar som skett med frisörprogrammet har det visat sig att antalet elever som tar gesällbrevet har minskat dramatiskt. Därför syftar min studie till att ta reda på hur ett begränsat antal avgångselever på frisörprogrammet ser på gesällen, vilka olika uppfattningar finns?

För att få kunskap om detta ställer jag i min studie följande frågor:

Vad är frisörelevens uppfattningar om gesällbrevet och de kompetenskrav som ställs i samband med gesällprovet?

Hur uppfattar eleverna frisöryrket som profession?

4. Teori

I min professionsforskning har jag valt att undersöka begrepp som kompetens, kunskap och profession samt forskning om gesällbrevet. I denna del av undersökningen kommer jag att diskutera dessa begrepp för att skapa en analytisk ram för undersökningen.

4.1 Professionsbegreppet

Profession i allmänt språkbruk är det samma som yrke; i samhällsvetenskaplig terminologi är det snävare definierat som yrke vars auktoritet och status bygger på hög formell utbildning Nationalencyklopedin (2009).

I vardagligt tal används professionell om den som har en känsla av yrkesstolthet, tar eget ansvar för arbetsuppgifter och utför dem med noggrannhet samt att man följer de yrkesregler som gäller (Selander, 1989).

Forskare i sin tur har olika definitioner om begreppet profession. Staffan Selander skriver i antologin *Kampen om yrkesutövning, status och kunskap – Professionaliseringsociala grund* att forskare behandlar begreppet profession olika beroende på vilken forskningstradition och vilken perspektiv de utgår ifrån, dvs. vissa forskare har haft målet att särskilja profession som yrke från yrken utan professionsstatus och därför satt upp kriterier på vad som kännetecknar en profession. Andra forskare har varit mer intresserade av professionaliseringsprocessen och därför fokuserat på de strategier som yrkesgrupper använder för att utestänga andra grupper.

Ekholm (1995) menar att yrkessociologerna har flera kriterier när de undersöker om ett yrke är professionellt laddat eller inte. Han har tagit fasta på fem faktorer som man kan utgå ifrån för att undersöka om ett yrke är en profession. Den första är vilken specifik kunskapsgrund yrket har, dvs. t.ex. lärare utgår från den specifika kunskap vi har om unga människors inläring, hur man ställer pedagogiska frågor och hur man på ett bra och effektivt sätt förmedlar kunskapsstoff till unga människor. Den andra faktorn är vem som har ansvar för utvecklingen av yrket. Det betyder att yrkes grupper behärskar initiativen och rutinerna för att utveckla yrket. Den tredje faktorn är förekomsten av yrkesetik. Med detta menar Ekholm att vissa yrken som fått statusen profession har tecknat ned etiska regler som man förväntas följa i sin yrkesutövning. Den fjärde faktorn är kontrollen av vem som får utöva yrket. Här är legitimation ett vanligt sätt att reglera detta på. I vissa professioner innebär det att utbildningen har bestämda krav uppsatta för sig (Ekholm 1995).

Att vara frisör är ett yrke som kräver kompetens, det innebär att veta i praktiken hur någonting görs kvalitativt bra och är lika med en veta – ”hur-kunskap”. Att veta *hur* man gör är inte tillräckligt för att definiera kompetens. Kompetens innebär dessutom att man både har förmågan att reflektera över detta kunnande och därmed också möjlighet att kunna påverka sitt handlande. Om förutsättningarna för detta att veta hur försvinner, så försvinner också kompetensen, den bestäms kort sagt av den som har makten över arbetet (Höghielm 1998).

I min forskning väljer jag att lägga behörighet, kunskap och kompetens i mitt professionsbegrepp, dessa begrepp krävs för att nå målet att bli en duktig frisör.

I ett försök att förklara min syn på profession citerar jag Robert Höghielm (1998) som definierar ordet kunskap.

Kunskap som människor bildar syftar till att användas. Oavsett om kunskapen kommit till genom sunda förnuftets eller vetenskapens produktionsprocess, utnyttjas den för att förklara och förstå världen och läggs till grunden för handlingar. Ser man till den kunskap som den enskilde människan bär med sig kan man säga att den som äger kunskap i vid mening behärskar sin omvärld. Den som har kunskap kan förklarar det som sker och kan utgå från förklaringarna för att försöka förändra både sig själv och därigenom förutsäga vad som troligen ska hända. Kunskap är inte något statiskt. Att ha kunskap är att ständigt vara upptagen av skapande arbete. Att ha kunskap är också att vara beredd att agera. (a.a.s.19)

Att arbeta med människor, på människor betyder att man hela tiden måste vara beredd på att agera, oftast får man bara en chans, man måste alltid ha en professionell attityd och människor ska alltid både kunna känna och se den kunskap och kompetens du besitter. Kan man det, behärskar man sin omvärld.

Gustavsson (2004) ger en talande beskrivning av vad som menas med begreppet praktisk klokhet.

Praktisk klokhet innebär i förstone förmågan att handla på ett sätt som skapar bättre mänskliga förhållanden, att göra rätt sak, vid rätt tillfälle, på rätt sätt. För att komma till sådana avgöranden behövs ett gott omdöme. Det är en sak att följa regler i sitt handlande. Regler kan ses som rätlinjiga och entydiga, som en ritning att följa. Att använda sig av ett gott omdöme är något annat, det är att fälla avgörande i den situation man befinner sig i. (a. a, s.13)

Att klippa av ett hår kan alla, men för att klippa så att det blir en frisyr krävs kunskap och kompetens. Aristoteles (384 f. Kr-322 f. Kr) delade in kunskapen i tre delar, vetandet (episteme), kunnandet (techne) och klokheten (fronesis). (a.a.) Gustavsson har hämtat inspiration från Aristoteles begrepp fronesis som han definierar till en praktisk klokhet.

Du måste veta för att kunna, du måste kunna, för att framställa och skapa, samt ta kloka beslut i din yrkesprofession som frisör där du oftast bara får ett försök på dig att lyckas. Vad vi vet är, att graden av professionalisten har betydelse för hur man utför sitt yrke. De många människor som utövar sitt yrke där professionalitetsgraden är hög, får lättare att känna yrkesstolthet (Ekholm 1995).

4.2 Kompetensbegrepp

Jag har använt mig utav Ellströms (1992). definition, i syfte att klargöra begreppet kompetens som är av betydelse i yrkeslivet.

Med kompetens avses här en individs potentiella handlingsförmåga i relation till en viss uppgift, situation eller kontext. Närmare bestämt förmågan att framgångsrikt (enligt egna eller andas kriterier) utföra ett arbete, inklusive förmågan att identifiera, utnyttja och om möjligt, utvidga det tolknings-, handlings – och värderingsutrymme som arbetet erbjuder.(a.a. s.21)

Det finns skilda uppfattningar inom forskningen angående de förmågor som man efterfrågar hos en individ. Ellström.(1992) inkluderar följande påverkansfaktorer: *Psykomotoriska faktorer* s. k fingerfärdighet, *Kognitiva faktorer* s. k förmågan att lösa problem eller fatta beslut, *Affektiva faktorer* dvs. motivation, engagemang eller värderingar, *Personlighetsfaktorer* dvs. självförtroende och självuppfattning, *Sociala faktorer* dvs. ledarskap samt samarbetsförmåga. Att vara kvalificerad och yrkeskunnig innebär att man är kompetent till en viss uppgift, alltså är kompetensen situationsbunden. Det som skiljer kvalifikation från kompetens är när man talar om en kompetens som efterfrågas av arbetsgivaren. (a.a.)

5. Metod

Syftet med min studie är att undersöka elevers olika uppfattningar om gesällbrevet. Inledningsvis redovisar jag den vetenskapliga ansatsen för studien och därefter redogör jag för överväganden i samband med planering och genomförande av intervjuer samt databearbetning. För att på bästa sätt uppnå mitt syfte har jag i min undersökning valt att göra kvalitativa intervjuer med sex avgångselever på en gymnasieskola. Valet av denna undersökning är för att jag tycker att det är en personlig fråga jag ställt, de har ju trots allt ett val eftersom att ta sitt gesällbrev är i dag helt frivilligt. Undersökningen bygger på halvstrukturerade frågor. Detta innebär att frågor är formulerade, men ses som utgångspunkter för ett vidare samtal med ytterligare följdfrågor. Men frågorna är ställda på ett sätt så att intervjudeltagaren och jag kan få ett bra samtal (Patel & Davidsson 2003).

Det finns på så sätt möjlighet att göra ändringar vad gäller frågornas form och ordningsföljd om så krävs för att följa upp svaren från den intervjuade (Kvale 1997). En helt strukturerad intervju lämnar ett mycket litet utrymme för intervjupersonen att svara inom och man kan förutsäga vilka alternativa svar som är möjliga (Patel & Davidsson 2003). Med strukturering menas i huvudsak att frågorna i en intervju har fasta svarsalternativ, mitt mål med intervjuerna har mer varit att undersöka elevers uppfattning om gesällen och elever kan ha många uppfattningar om ett ämne.

I en helt ostrukturerad intervju ges frågorna maximalt utrymme för intervjupersonen att svara inom. Här formulerar man sig efter den intervjuades språkbruk, tar frågorna i den ordning det passar och den intervjuade får gärna styra ordningsföljden (Patel & Davidsson 2003). Vid ostrukturerade frågor skulle eleven styra och jag skulle inte få den kontrollen jag behöver för att få den informationen jag är ute efter.

Ett annat sätt att inhämta elevers uppfattningar är t.ex. enkäter, men genom den kvantitativa undersökningsmetoden riskerar jag att missa det som sägs "mellan raderna" och därmed missa intressant information som kommer fram i en intervju, söker inte heller i första hand statistiska och kvantifierbara resultat utan försöker finna olika kvalitéer i det jag avser att undersöka. I de intervjuer jag gjort, går det ut på att förstå hur den intervjuade tänker och känner, vilka erfarenheter den har, hur den intervjuades värld ser ut (Trost 1997).

5.1 Val av metod

Ett hermeneutiskt förhållningssätt innebär att studera sådana dimensioner som elevers uppfattningar. Hermeneutiken syftar till att jag kan förstå och försöka tolka vad som sägs i min forskning. Jag kan alltså gå vetenskapligt tillväga enligt en kunskapsmodell som förekommer i människors vardagsliv. Det innebär att jag väljer ett vetenskapligt förhållningssätt, med vars hjälp man kan nå till objektets subjektiva uppfattning och sträva efter att tolka uttrycken utifrån den observerades kontext och mening. Samtidigt finns även forskarens subjektiva förståelse där och samspelet mellan dessa olika meningar leder fram till tolkningen (Andersson - Gustafsson 2002).

Den hermeneutiska processen innehåller fyra huvudmoment (Ödman 2007).

Tolkningen: Det är faktiskt möjligt att säga att vi just genom vår tolkning av något berövar det åtminstone en del av dess mening. Tolkningen blir på detta sätt alltid en viss mån en vantolkning. Å andra sidan finns vår mänskliga verklighet ingen annan möjlighet än just tolka.

Förståelse: Det finns flera olika slags förståelser. Jag kan begripa, fatta något, vilken i många fall är en ganska ytlig form av förståelse. Å andra sidan kan jag förstå på ett mer djupgående sätt så min livsstil, existens, berörs och förändras av förståelsen.

Förförståelsen: Detta är själva grunden och förutsättningen för att vi ska förstå något. Vi kan inte förstå utan att ha förstått. Förförståelsen bygger på tidiga lärdomar och erfarenheter, den inbegriper också tidigare upplevelse och känslor.

Förklaring: Det sammanhänger med att vi måste förklara för att förstå om omvänt, för att kunna förklara något så måste vi först ha förstått det vi förklarar.

Som forskare i en hermeneutisk tradition närmar jag mig mitt forskningsobjekt subjektivt utifrån min egen förståelse. De tankar, intryck, känslor och den kunskap som jag redan har blir en tillgång för mig i min tolkningsprocess av eleverna och deras uppfattningar om gesällbrevet (Patel & Davidsson 2003).

I min undersökning har jag valt att göra kvalitativa intervjuer. Kvalitativa intervjuer utmärks bland annat av att man ställer enkla och raka frågor och på dessa enkla frågor får man innehållsrika svar (Trost 1997).

Den kvalitativa forskningsintervjun är fokuserad på vissa teman i den intervjuades livsvärld. Den är varken strukturerad med standardiserade frågor eller helt ostrukturerad, utan just en fokuserad halvstrukturerad kvalitativ intervju med elever i ålder 19-21 och det är mitt mål att försöka förstå elevernas sätt att resonera eller reagera, eller att särskilja varierande handlingsmönster, det har fört mig fram till denna intervjumetod.

5.2 Aspekter av den kvalitativa forskningsintervjun

Intervjun söker kvalitativ kunskap. Beskrivningar av specifika situationer och handlingar eftersträvas, inte bara allmänna åsikter. Jag ska visa öppenhet för nya och oväntade fenomen i stället för att komma med helt färdiga kategorier och tolkningsscheman. Min intervju är fokuserad på ett bestämt tema men den är varken strängt strukturerad med helt standardiserade frågor eller helt "icke styrande". Intervjun ska kunna leda till nya insikter, och informanterna kan under intervjuns gång komma att förändra sin beskrivning av eller sina uppfattningar om det speciella temat. Jag kommer som intervjuare att göra olika uttalande om samma tema beroende av deras skiftande känslighet för och kunskap om ämnet för intervjun. Om jag som intervjuare gör en väl genomförd forskningsintervju blir det en berikande upplevelse för mig, som kan vinna en ny insikt i min egen livssituation (Kvale 1997). Tolkningen bygger på förståelse som förutsätter kunskap. Om forskaren inom humanvetenskapen försöker tolka uttryck som används i den praxis som gäller framkommer ingen klarhet av uttrycken. Endast genom att sätta sig in i objektets egen subjektiva upplevelse av begreppens betydelse, kan forskaren tolka begreppen och förtydliga dem (Andersson – Gustafsson 2002).

Att intervju är ett hantverk. Det följer inte metodregler som gäller oberoende av innehåll och sammanhang utan vilar på en kvalificerad forskares omdöme. En god intervjuare är expert både på ämnet för intervjun och på mänskligt samspel (Kvale 1997). Och eftersom gesällen är ett intressant ämne för oss alla inblandade är frågorna ställda därefter, en rad nerskrivna frågor som jag utgick ifrån, sedan förde vi ett bra samtal runt varje fråga. Så mitt syfte med den kvalitativa intervjun är att upptäcka och identifiera egenskaper och hur något är, dvs. respondentens uppfattning om något (Patel & Davidsson 2003). Det gör man bäst genom att fånga erfarenheter och innebörder ur intervjupersonernas vardagsvärld (Kvale 1997). Trost (1997) påtalar att genom att ställa enkla frågor får man innehållsrika svar. I min undersökning handlar det om att försöka se verkligheten som den jag intervjuar ser den för att sedan tolka den. Kvalitativa intervjuer har ofta en låg form av standardisering, frågorna är formulerade så att intervjupersonen kan svara med egna ord. Man kan välja på att ställa frågor med hög standardisering dvs. ställer frågorna i en viss ordning, eller välja att ställa frågorna med låg standardisering, frågorna kan ställas i den ordning som det faller sig Patel & Davidsson (2003).

I min undersökning har jag valt att ställa frågor med låg standardisering eftersom intervjun blir lättare när respondenterna inte känner sig styrda utan kan prata mer utifrån ett vanligt samtal. Det är viktigt för mig att samtalet blir bra när man arbetar med ungdomar i dessa åldrar, de ska känna att jag lyssnar och att de kan prata till punkt även om det är jag som styr intervjun. Jag som forskare väljer att se positivt på att jag har inblick i branschen, antalet feltolkningar kan bli färre samt att jag snabbare kan komma fram till ett resultat. Min förförståelse får dock inte bli ett hinder, jag är noggama att skapa en distans till de uppfattningar som ämnar komma fram i mitt resultat. Jag är självkritisk och förhåller mig öppen till mina egna förutfattade meningar.

5.3 Urval

Informanterna är slumpmässigt utvalda och är mellan 19-21 år och går sista året på frisörprogrammet.

Hur många intervjuer man vill göra beror på hur ingående och nyanserat man som forskare vill göra sitt arbete. Inom kvalitativ forskning menar man att det är kvalitén som är viktigare än antal intervjuer (Carlström & Carlström Hagman 2006). Jag har intervjuat 6 personer.

Stina, Anna, Klara och Mia är nitton år och kommer direkt från grundskolan till frisörprogrammet.

Tilda och Lina är tjugo ett år och har läst annan kurs innan frisörprogrammet.

Av praktiska skäl intervjuades alla sex eleverna samma dag.

Urvalet vid kvalitativa studier syftar ofta till att ge så stor variation som möjligt i svaren och visst kunde mitt urval gälla alla de klasser som jag arbetat med, men jag strävar inte efter representativitet med avsikten att göra statistiska beräkningar (Carlström & Carlström Hagman 2006).

Jag beslutade att mina informanter skulle vara sex till antalet, sex elever på frisörprogrammets avgångsklass. Jag slöt mig till denna skola av rent praktiska skäl. Samtliga av mina informanter har gått på samma skola under hela sin gymnasietid. Inför urvalet tog jag kontakt med elevernas handledare för klassen, därefter gjordes en muntlig förfrågan om de var villiga att vara med i min undersökning. Handledaren ställde sig positiv till detta och kort därefter ringde jag upp eleverna, och bestämde tid, plats och datum samt förtydligade att informanterna i den slutliga rapporten kommer att vara anonyma. Samtliga av mina informanter är kvinnor, detta är inget medvetet val från min sida, utan det enda val jag hade då det endast går kvinnliga elever på frisörprogrammets avgångsklass. Jag har inte för avsikt att beröra svaren från informanterna utifrån vilket kön de har utan fokuserat på vad de

har svarat. Kanske hade svaren blivit annorlunda om någon av informanterna hade varit män eller om jag valt en annan gymnasieskola.

5.4 Genomförande av intervjuer

De elever som jag intervjuat blev uppringda och tillfrågade ett par veckor innan intervjutillfället då jag förklarade för dem syftet med intervjuerna. Intervjuerna ägde sedan rum på elevernas skola och ett rum i biblioteket var förbokat under hela dagen. Dagen intervjuerna gjordes hämtades den tillfrågade eleven från sitt klassrum, tillsammans tog vi oss till biblioteket och på den stunden kunde vi småprata och därmed avdramatisera intervjutillfället. Sex elever intervjuades den dagen, varje intervju tog mellan 20 och 40 minuter. Informanterna har blivit informerade att jag kommer att spela in intervjuerna med en bandspelare. Intervjuarbetet gick bra, jag informerade respondenterna att det är enbart jag som ska lyssna på bandet och när jag är färdig med arbetet raderar jag bandet. Innan intervjun startade har intervjudeltagarna fått en presentation vad min kommande uppsats handlar om och varför jag valt just detta ämne. Informanterna är insatta i min kunskap och mitt intresse för yrket.

Intervjuerna genomfördes utifrån frågor som jag förberett. Kvalitativa halvstrukturerade intervjuer användes i min undersökning därför att människor uppfattar företeelser på olika sätt och i min undersökning söker jag inte efter ett rätt svar utan en uppfattning av något, här står deltagarnas egna beskrivningar och berättelser som sedan blir min uppgift att dokumentera och tolka (Carlström & Carlström Hagman 2006). Det är en stor fördel för mig som forskare att veta vilka dessa elever är, utan att direkt känna dem när jag ska undersöka deras uppfattningar om gesällbrevet. Min erfarenhet säger mig att det är lättare att dela med sig hur man upplever som i mitt fall skola, gesäll till någon man träffat innan i stället för en lärare som du dagligen träffar. Intervjusvaren blir ärliga och de vågar visa vad de tycker och känner.

5.5 Etiska överväganden

Jag har i min undersökning upplyst alla intervjudeltagare om att jag följer de vetenskapliga principerna i min undersökning (Vetenskapsrådet 2009).

De fyra större principerna jag använder mig av är:

Informationskravet

Intervjudeltagarna är upplysta om syftet med studien, detta innebär att alla har klart för sig vilken uppgift eller vilka krav och villkor som finns.

Samtliga deltagare har också fått informationen om vilka moment som ingår i undersökningen och självklart har upplysts om att deltagandet är helt frivilligt.

Samtyckekravet

Deltagarna är över 15 år, de har då rätt att själva bestämma om de vill delta i undersökningen.

De kan själva avbryta sitt deltagande när de själva vill utan att det har några negativa konsekvenser för dem.

De har inte heller utsatts för påtryckningar eller påverkan. Det har inte heller funnits något beroendeförhållande mellan deltagarna och mig.

Konfidentialitetskravet

Uppgifterna som ingår i undersökningen behandlas med största möjliga konfidentialitet. Personuppgifter bevaras på ett betryggande sätt och det är praktiskt omöjligt att komma åt personuppgifter på dem som deltar i undersökningen.

Nyttjandekravet

Uppgifterna som samlats in om de enskilda personerna används endast för min undersökning.

5.6 Databearbetning

Ett hermeneutiskt förhållningssätt innebär att lyssna till olika meningar som kommer fram i intervjuerna och att sedan kunna göra olika tolkningar av det insamlade materialet (Kvale 1997). Intervjuerna var väl förberedda. Jag har genom litteraturen tagit reda på bakgrundsfakta så att mina frågor är väl formulerade och att jag ställer de på ett sådant sätt att eleverna och jag får ett bra samtal. Jag har använt bandspelare vid intervjuerna. Det blir mycket material men det är den mest tillförlitliga metoden (Ödman 2007). Intervjuerna är ordagrant nerskrivna det vill säga jag har transkriberat dem. Jag har skrivit ut alla texter och gått igenom dem. Jag har klippt och klistrat i texterna, satt ihop delar för att kunna jämföra med helheten. Jag har tittat på helheten utifrån delarna. Jag har gjort en helhetsanalys av intervjuerna. Jag kom fram till att informanterna tyckte väldigt lika i mina frågor, de svarade väldigt lika varandra. Jag upptäckte tidigt att det fanns tre infallsvinklar som jag bestämde mig för att jobba efter. Det går dock att se två olika uppfattningar hos eleverna om gesällerna, dels att den mest handlar om att den är ett slutprov av gymnasieutbildningen, att man ska visa att man kan omsätta sina teoretiska kunskaper i praktisk handling. Dels att den ses som ett inträdesprov in i en profession. Fram kom också att informanterna hade

uppfattningar om frisörutbildningens relevans och innehåll. Genom att jobba efter dessa uppfattningar har jag kategoriserat mitt material. Inom den hermeneutiska forskningen har man ett perspektiv på vad som skall undersökas och hur man tolkar intervjuerna utifrån detta perspektiv (Merriam 2006).

5.7 Reliabilitet, validitet och objektivitet

Vilken metod man än väljer till sin forskning är frågorna om trovärdighet och tillförlitlighet viktiga i undersökningen. De begrepp som används är validitet och reliabilitet. Validitet handlar om hur resultatet stämmer överens med verkligheten; Mäts det som man tror sig mäta? Det är därför viktigt att vara uppmärksam på de grundläggande begreppen i undersökningen, hur man samlar in, analyserar och tolkar information (Merriam 2006).

För att få en god validitet i undersökningen behöver jag veta att jag undersöker det jag har för avsikt att undersöka. Detta kan stärkas med en bra teoriunderbyggnad, bra instrument och noggrannhet vid själva mätningen. De anser även att god validitet i en kvalitativ studie omfattar hela forskningsprocessen (Patel & Davidsson 2003).

Min ambition var att frågorna skulle vara formulerade så att informanterna skulle ge en bra överblick av det jag avsåg att undersöka. I min forskning är det viktigt att se på den förförståelse jag har. Jag har arbetat som frisör och examinator i många år. Det blir en fördel i min forskning. Jag vet vad det är jag undersöker, men, eftersom jag är väl insatt i dessa frågor, kan det också bli ett problem, det är lätt att lägga mina egna värderingar i min forskning därför krävs det att jag med den insikten behandlar det material jag får fram.

Patel & Davidsson (2003) menar att det som ligger till grund för trovärdighet inom kvalitativ forskning är att verkligheten är en konstruktion av människor. Det är forskarens uppgift att återge dessa konstruktioner på ett trovärdigt sätt. Min förförståelse blir här ett viktigt instrument i tolkningen av mitt forskningsmaterial.

Inom kvalitativ forskning är man mer intresserad av perspektiv än av sanningen i sig. Det är forskarens uppgift att återge en mer eller mindre ärlig återgivning av det som man har samlat in (Patel & Davidsson 2003). Kvale (1997) menar att det är viktigt att hela tiden granska och analysera det material man samlar in så att det inte blir en snedvriden tolkning av arbetet. Validiteten blir ett mått på att jag har undersökt det som jag ska undersöka. Jag har spelat in mina intervjuer på band. För att jag ska vara säker på att jag får med det jag är intresserad av för min forskning lyssnar jag av banden efter varje intervju. I mitt intervjumaterial har jag försökt att på ett neutralt sett behandla de uppfattningar jag fått fram.

Reliabilitet bör ses utifrån hur intervjun lyckas fånga respondenten, att det blir en variation i svaren (Patel & Davidsson 2003). Det är här viktigt att jag i min intervjuguide har frågor som täcker in det jag vill veta, så att jag undersöker det jag tänkt undersöka. Jag anser att mina frågor är gjorda utifrån syftet med min forskning så tillförlitligheten bör bli god. Det handlar även om att i intervjun vara lyhörd och uppmärksam på tonfall, ansiktsuttryck och kroppsrörelser som kan säga mycket i intervjun (Trost (1997).

Inom kvalitativ forskning blir validitet och reliabilitet ofta sammanflätade (Patel & Davidsson 2003). Istället för tillförlitlighet använder forskarna begreppet trovärdighet som får en vidare innebörd. I en kvalitativ forskning eftersträvar man så god trovärdighet som möjligt. Det är inte enbart kopplat till datainsamling, utan även till hur forskaren kan använda sin förförståelse i hela forskningsprocessen (a.a.).

Då jag även har erfarenhet av handledning av gymnasieelever är det svårt för mig att vara opartisk, jag kan inte lämna den förförståelse jag lever i. Jag är medveten om att vissa formuleringar av en fråga kan bestämma vilka svar som är möjliga. Det gör det extra viktigt att jag i min forskning är medveten om mina egna teorier i det som ska undersökas. Jag måste kritiskt granska mina egna uppfattningar och vara medveten om vilken verkan de har på resultatet. Jag har gått in i studien med stor öppenhet och har inte från början låst mig fast i vad jag tror kommer att bli ett resultat, i enighet med en kvalitativ inställning. Resultatet av studien ska ge mig en djupare förståelse av hur det ser ut i verkligheten när det är dags för eleverna att ta sitt gesällprov (Carlström & Carlström Hagman 2006).

Mitt eget engagemang och min förförståelse i ämnet är stort, därför är det viktigt att jag inser att det är informanternas uppfattningar jag vill ha, inte mina egna.

6. Resultat

Jag kommer att redovisa resultatet av mina intervjuer utifrån tre infallsvinklar som sammanfaller med mina frågeställningar. Av intervjusvaren att döma tycker informanterna väldigt lika, de berättar i princip detsamma och svarar väldigt lika på mina frågor. Det går dock att se två olika uppfattningar hos eleverna om gesällen, dels att den mest handlar om att den är ett slutprov av gymnasieutbildningen, att man ska visa att man kan omsätta sina teoretiska kunskaper i praktisk handling. Dels att den ses som ett inträdesprov in i en profession. Det kom även fram åsikter om frisörutbildningens relevans och innehåll, vilket gick bra att sammankoppla med undersökningen.

6.1 Gesällen – ett slutprov i utbildningen

Det gemensamma för informanterna på frisörutbildningen är att de tycker det är för lite praktik i skolan och känner sig osäkra på om den praktiska kunskapen räcker till när de väl ska ta gesällen eller ska ut i branschen. Samtliga informanter vet av egna erfarenheter att de behöver både den teoretiska och praktiska kunskapen om de ska kunna utföra ett arbete på en salong. Samstämmigt vill de inget hellre än att arbeta, men är rädda för att misslyckas.

Gesällen är enligt alla sex informanterna målet med utbildningen, men de anser att tiden för förberedelse och träning till gesällen är för kort och att information saknas av skolan och Frisörföretagarna. Informanterna är eniga om att skulle de få mer information av Frisörföretagarna, branschen och skolan så tror de att situationen hade varit annorlunda, att allt fler hade känt sig mer förberedda inför gesällen och hade känt sig mer sugna på att ta gesällen i samband med avslutad gymnasieutbildning. Denna uppfattning kunde uttryckas på följande sätt:

Jag tror att det krävs mer kunskap än vad jag har om jag ska ta gesällen nu. Jag är inte helt hundra på vad jag ska kunna, visst har vi övat i skolan men det är på dockor, det blir inte samma sak som på en ”riktig” kund. Jag väntar till hösten och hoppas jag får en praktikplats så länge (Stina)

En annan uppfattning som också anknöt till praktisk kunskap handlade mer om mängden av moment som ska bedömas samt den ekonomiska aspekten.

”Det är väldigt många moment man måste träna in, och sen är allt på tid, det är inte lätt, jag har också hört att de som bedömer är ganska hårda, skulle nog inte klara av alla moment nu, en annan anledning är att jag faktiskt inte har råd att ta gesällen just nu, jag har fått sommarjobb på en salong mer har jag inte, ” (Mia)

Mia berättar att det är dyrt att ta gesällbrevet och att det inte alla handledare som betalar för deras gesällprov, Mia känner inte någon i klassen som får gesällbrevet betalt.¹

Enligt informanterna så kan man när man går sitt tredje år träna på de moment man behöver för att kunna utföra gesällprovet, femton elever av trettio hade gesällen som projekt när terminen började men på grund av för hög arbetsbelastning med läxor och prov blev det tre elever av trettio som tog sitt gesällprov maj -09. Enligt informanterna berodde det på allt annat arbete i skolan, stor belastning i de andra kärnämnen som enligt de själva också ville bli godkända i.

”Man blir ju inte färdig med sin utbildning när man går här, det är jobbigt, för vissa blir det svårt att göra det ”senare” gör man inte det i samband med skolan, då är det inte säkert man gör det alls” (Tilda)

Informanterna säger också att de är rädda och oroliga för gesällprovet, att det är svårt, och att de ska misslyckas. Informanterna menar att examinatorerna är hårda och kräver mycket mer än de kan, att allt ska vara perfekt, att man måste vara skärpt och på grund av dessa olika faktorer är det inte många i klassen som ska ta gesällen eller fortsätta arbeta som frisörer, dels på grund av att det är svårt att hitta praktikplatser och dels känner de att det är för stor press.

”Man måste se målet framför sig, se positivt på gesällen inte vara livrädd och stel sen behöver vi gesällinfo hela tiden som det är nu har vi fått information två gånger en i ettan och ett info tillfälle nu i trean, de måste locka oss mer både lärare och Frisörföretagarna.”(Tilda)

Tilda berättar att kullen innan misslyckades nästan allihop med olika moment i sitt gesällprov och tror att det påverkade denna klass väldigt negativt, Tilda tror att hade något förklarat vad som hänt hade det inte behövt bli så stort som det nu blev.

6.2 Gesällen - ett inträdesprov i professionen

Informanterna är inte rädda för själva gesällprovet, tvärtom, gesällen är ett yrkesbevis, men de tycker att det behöver uppdateras och förnyas samt att de vill ha information om allt vad som händer och sker vid en bedömning. Det finns de elever som mer uppfattar gesällen som en chans att visa att man är bered att skolas i professionen:

¹ Regler och priser för gesällprov: www.frisor.se

”Man vill ju visa vad man kan på gesällen, vore bra med några fria moment så de ser vad man går för, annars bara tränar man in precis det man ska göra den dagen, jag tror man behöver mer praktiskt arbete och träning, det är viktigt att behärska momenten, de som bedömer kommer att märka det annars” (Klara)

Klaras uppfattningar om gesällen är att en del moment är meningslösa, hon anser att det inte finns kunder som vill ha det hon får lära sig till sitt gesällbrev utan vill helt enkelt visa vad hon verkligen kan på sitt gesällprov.

”Jag är en av de tre som ska ta gesällen i Maj -09, jag har valt att ha gesällen som ett projektarbete och då får jag möjlighet att träna på utvald skoltid, vill känna mig självständig och klara mig själv Jag vill absolut arbeta som frisör och vill absolut inte glömma bort det jag nu har tränat till. För mig blir frisöryrket mer seriöst när jag tagit gesällen.(Klara)

Enligt Klara får de i skolan träna på de moment som ingår i ett gesällprov dock inte så mycket som skulle behövas. Klara menar att det är lite upp till dem själva hur mycket tid som de vill lägga på träning och att det finns lektioner som står till förfogande för dem.

”Branschen vill att vi ska vara självgående, och ska vi vara det måste vi kunna mer och helst redan ha tagit gesällen när vi kommer ut”(Lina)

Lina säger, att så länge man inte tagit gesällen är man fortfarande en elev, hon tror att detta yttrar sig mer i småstäder, att gesällen har mer status i småstäder än i storstäder.

”Hade gesällprovet varit obligatoriskt precis som vilket yrkesprov som helst hade det inte varit några problem”(Lina)

6.3 Informanternas uppfattningar om frisöryrket som en yrkesprofession

Gesällen ses som en behörighet enligt informanterna och vissa av intervjudeltagarna ser gesällen som vilket yrkesbevis som helst. Lina jämför gesällen som ett körkort eller en sjuksköterskas legitimation och menar att utan det får man varken köra bil eller arbeta som sjuksköterska.

”För att bli en duktig frisör måste man ju få chansen att visa vad man kan, inte bara sopa hår och springa ärende när man är på en salong, det är viktigt att hamna på en salong där de är duktiga och hela tiden vill vidareutbilda sig, är det en sådan salong då vet man att de kan sin sak, då fattar de också vad jag behöver ”(Lina)

Lina tycker att det är skönt när väl gesällen är gjord och anser att det är först när man är klar med det som hon ser sig själv som behörig. Informanterna tycker allihop att kunden ser på en elev på ett annat sätt än när man är färdigutbildad men informanterna är alla väldigt snopna över att det är så många kunder som aldrig frågar om man är behörig eller inte.

”Men man frågar ju inte när man går till doktorn om han eller hon är utbildad heller, man tar det för givet eller hur?”(Lina)

Några av informanterna är rädda för att inte få arbete eller praktikplats efter frisörprogrammet eftersom det är så pass många skolor som utbildar frisörer. De tycker att det blir ju inte riktigt som de hade tänkt sig när de sökte in på utbildningen. Enligt informanterna är inte utbildningen lika åtråvärd som den var från början.

”Jag vet inte om man är en bättre frisör med gesällen, men visst, går jag och klipper mig vill jag att frisören ska vara färdigutbildad, men jag har tröttnat, orkar inte och vill helst arbeta utomlands, Jag känner mig söndertjatad, måste bli sugen igen, blir jag det tar jag gesällen senare, för ingen kund ska ju behöva ifrågasätta om jag är behörig eller inte, det vore pinsamt”(Anna)

Anna tycker att hon lärt sig en massa onödiga ”grejer” och säger att hon i stället bara hade velat stå och jobba med hår.

”Tycker nog jag har lärt mig mer på den lilla praktik jag haft än vad jag gjort i skolan. Tänk om lärarna kunde gå ut i branschen, ibland skulle det vara så fantastiskt, hur kan dem tillåta det dem måste ju också lära sig lite nytt, i frisöryrket händer det ju nya saker hela tiden, det är katastrof de har ju inte varit ute i branschen på 10 – 20 år. De kan ju inte se möjligheterna.(Anna)

Informanterna förstår vilken kunskap och kompetens som krävs för att bli en duktig frisör, enligt dem vill de inget hellre än att komma ut i branschen och arbeta, men de anser också att det hela tiden krävs av dem att vidareutbilda sig något de ser fram emot. Informanterna menar också att man aldrig blir färdigutbildad och att kunskap och kompetens kommer med erfarenhet.

7. Analys

Jag har utifrån min teori försökt att hitta goda och representativa beskrivningskategorier. Min förförståelse har varit en tillgång för mig och hjälpt mig förstå elevernas uppfattningar (Patell & Davidsson 2003)

Klara var den som såg mest positiv på utbildningen och tyckte att det var upp till henne om hon ville ta sitt gesällprov. Klara kan beskrivas som en målinriktad elev och hennes inställning till utbildningen är att hon vill bli klar och gå vidare, Klara tar de chanser till träning som har erbjudits under hennes sista år på frisörprogrammet.

Fyra av intervjudeltagarna ville vänta pga. att de tyckte att de inte hade tillräckligt med kunskap. Dessa fyra elever är lika intresserade av att ta gesällen, men de känner för deras egen skull att de vill vänta och att de under tiden tänker skaffa sig en praktikplats där de kan få den erfarenheten de känner att de behöver. Dessa elever anser att det ställs höga kompetenskrav i samband med gesällprovet.

Anna berättade bestämt att hon inte skulle fortsätta, inte just nu i alla fall, men var ändå bestämd över vilken kunskap och kompetens hon ville att frisöryrket skulle bestå av. Anna vill känna att hon har den kunskapen som behövs så att hon självständigt kan arbeta på en frisörs salong. Hon vill heller inte hamna i en situation där hon känner sig otillräcklig.

Eleverna förväntar sig att få sitt förstahandsval tillgodosett samt få goda möjligheter till arbetsförlagd utbildning och att utbildningen skall ge full högskolebehörighet. Trots att skolorna bjuder in branschen till information, känner de sig dåligt informerade om vad högskolekompetens och förberedande yrkesprogram innebär.

Utgångsläget vid intervjuerna var att intervjuguiden skulle ligga till grund för samtalet, och informanterna skulle få prata fritt om det som de såg som viktigt och angeläget. Professionsbegreppet blev inte något generellt begrepp, det var ett svårt begrepp för eleverna, begrepp som kunskap och behörighet var klart lättare för dem att förstå.

Kompetens är inte heller något begrepp som elever använder till vardags, men i min huvudfråga om uppfattningar om gesällen föreföll det naturligt för eleverna att diskutera att det krävs både yrkes- och social kompetens för att bli frisör.

För att utveckla denna handlingskunskap krävs reflektion över hur man gör, vad man gör och varför man handlar på ett visst sätt i en given situation (Höghielm 1998).

Resultatet visar att informanternas uppfattning om gesällen är relativt samstämmig. Två av sex elever ville få ett yrke som de direkt efter skolan vill kunna utöva. Fyra av eleverna vill detsamma, men är mer ute efter den praktiska erfarenheten och menar att de vill veta vad de gör, inte bara göra det.

De informanter som har uppfattningen att gesällen är ett slutprov i utbildningen verka också tänka att det främst är kognitiv kunskap som ska testas (vad Aristoteles kallar för episteme) eller teknisk kunskap (techne). De är mer inriktade på att det är deras utbildning bakåt i tiden som ska testas med gesällen.

Informanten som uppfattar gesällen (Klara) som ett inträdesprov i professionen är mer inriktade på att visa det praktiska omdömet som de förvärvat i utbildningen och praktiken. Då praktiken varit väldigt begränsad i omfattning så är det förståeligt om elever (Tilda, Lina, Anna och Mia) är tveksamma att göra gesällen direkt efter gymnasieskolan slut.

Dessa elever ser ändå gesällen som en chans att visa sin förmåga att lösa problem och använda sitt omdöme verka också vara mer framtidsorienterade, att det tar många år efter utbildningen att skolas till en professionell frisör som integrerat olika kunskaper i sitt omdöme i yrkesutövningen.

8. Diskussion

I diskussionen diskuteras resultatet i förhållande till tidigare forskning. Mina egna tankar och åsikter kommer att introduceras.

Historiskt sett följer skolutbildningen branschens krav och förväntningar. Den förändrade gymnasieutbildningen inom yrkesprogrammen innebär för eleverna att innehållet i yrkesutbildningen är numera mer studieinriktad än tidigare. Som det har framkommit i resultatet är eleverna nöjda med sitt gymnasieval men de klarar inte gesällprovet direkt efter sin utbildning. Detta är en naturlig följd, eleverna är inte färdigutbildade. Effekten blir att dessa elever tvingas att skaffa en praktikplats för att få den praktiska kunskap som de behöver. Praktikplatsen i fråga har inte skolan med att göra, det är elevens egen upp gift att skaffa den. Finns det då praktikplatser i verkligheten? Nej, enligt branschen finns varken arbete eller praktikplatser. Vad händer då med dessa elever som så gärna vill bli frisörer? Det som händer är att de blir sina egna, startar företag direkt efter utbildningen och fortfarande är eleven inte färdigutbildad och blir kanske det inte heller (Andersson – Gustafsson 2002).

Målen som eleverna sätter upp i början av sin utbildning förändras under gymnasietiden men målet att ta gesällen och till slut bli en behörig frisör förändras inte, men det är endast ett fåtal som klarar sitt mål.

Efter att ha haft ett nära samarbete med en gymnasieskola i två år, är och har varit länge i branschen, handleder elever på salongen och arbetar som examinator så tror jag, att mycket av de olika uppfattningar eleverna har om gesällen handlar om information. De uppfattningar informanterna har beträffande själva gesällprovet är att det är för svårt, de anser att de inte har den praktiska kunskapen att utföra de moment som krävs för att bli godkända efter avslutad gymnasieutbildning, dessa elever vill få mer yrkeserfarenhet och handledning innan de tar sitt gesällprov och söker sig till branschen efter praktikplats. Ett fåtal av informanterna väljer att genomföra gesällen direkt efter avslutad utbildning och medger att de gör det för att bli klara med sin utbildning. Informanterna vill vara professionella i sitt yrke, de vill stå för de behandlingar de utför på sina kunder. De är medvetna om att kunskap och kompetens krävs för att livnära sig på sitt yrke. Selander (1989) menar att det handlar om en känsla av yrkesstolthet. Att vara professionell handlar om att man tar eget ansvar för arbetsuppgifter och utför dem med noggrannhet samt att man följer de yrkesregler som gäller.

Det är för eleverna skull frisörprogrammet erbjuder branschen handledarträffar för att informera vad som undervisas i skolan. I vår 2009 var det en av trettio som anmält sig. Branschen säger att de inte är nöjda med sina elever de får ut på praktiken och anser att ”de kunde mer förr”. Om inte vi i branschen agerar på annat sätt når vi aldrig mer den status och

profession som vi anser att frisöryrket har i dag. Det är idag inte helt enkelt att vara handledare för en elev, det kräver mycket arbete, i dag kan man tyvärr inte släppa en elev på en kund för det är precis som eleven tror, vi begär att de ska vara till en viss del självständiga, vissa elever är självständiga, men långt ifrån alla och det är deras rättighet att få den hjälp de behöver på sin praktikplats.

Mycket riktigt har det skett stora förändringar genom åren för frisörprogrammet. Även om lärarna blir informerade, måste de också vara positiva till de förändringar som sker. Lärare på frisörskolan gör ett fantastiskt arbete, de gör allt enligt skolverkets normer, de utbildar elever till att bli förberedande frisörer, de har fått följa nya riksdagsbeslut om och om igen, fördubblade klasser och de ska dessutom se till att alla elever ska få praktikplatser i frisörbranschen. Eleverna tränar på de moment under sitt tredje år som krävs för att kunna ta sitt gesällbrev, men få av dem gör det och i branschen hinner vi inte gå ifrån våra egna kunder för vi är hela dagarna tidsbegränsade, alltså får all ev. träning ske kvällstid och jag tror att där har vi ett problem. Mitt resultat visar tydligt att det är erfarenhet, kunskap och kompetens eleverna vill ha. Enligt Höghielm (1998) är frisör ett yrke som kräver kompetens vilket innebär att man har förmågan att reflektera över sitt kunnande. Det är upp till salongerna vilken kvalitet eleverna får, men jag förutsätter att det är yrkeskunniga elever med en bred social kompetens vi vill ha.

Gesälltagningarna minskar och framför allt när de femtonhundra timmarna försvann och det är inte kontigt, eleven får femtonhundra timmar mindre praktiskt arbete ute i arbetslivet. Man tog bort dessa timmar för att det saknades praktikplatser för eleverna och erbjöd de att ta sitt gesällbrev i anslutning till avslutad gymnasieutbildning. Eleverna behöver mer praktik på sin skola, det säger de själva, inte bara för att ta sitt gesällbrev utan för att känna sig så pass duktiga, får lite självkänsla och kan då även bygga upp sitt självförtroende. I min undersökning var det ingen av informanterna som *inte* ville göra gesällen, de var stolta blivande frisörer, kanske känner de yrkes stolthet lite längre fram när de väl har ett arbete, men tar inte gärna uttryck som yrkes stolthet eller profession i sin mun. Elevers inställning till frisöryrket är diffus, det var tre av sex som inte hade en aning om vad de skulle göra ett år framöver, kanske arbetar de som frisör kanske inte. Enligt min uppfattning så fås yrkes stolthet med erfarenhet och erfarenhet är en viktig byggsten i en yrkesprofession. Trots elevernas osäkerhet är deras uppfattning om gesällbrevet positivt oavsett om de ska arbeta som frisörer eller inte, ur deras synvinkel handlar det om information om gesällprovet, från skolan och frisörföretagarna. Men med all säkerhet kommer gesällbrevets framtid dock att beså, visst kan man tycka att momenten i ett gesällbrev är gammalmodiga och förlegade, men det är fortfarande det enda som vi idag kan mäta elevers kunskap med. Om morgondagens yrkesmän/kvinnor ska bli kompetenta bör vi reflektera över hur utbildningen

bör vara i dag. Frånvaron av kvalitet blir tydligt i ett yrke först när kvaliteten inte längre finns (Andersson – Gustafsson 2002).

Praktikens minskning under utbildningstiden och nya ämnen i läroplanen, förändrade kunnandet inom olika professioner. Ambitionerna hos beslutsfattarna var att all skulle få möjlighet att studera på högskola. En övertro på den formella kunskapen gav en prioritering framför den rent hantverksmässiga erfarenhetskunskapen. Inställningen till formell kunskap kontra informell kunskap avgör vad lärarna lägger tyngdpunkten i sin undervisning och följaktligen vad eleverna lär sig. Om vi prioriterar formell kunskap kommer den tysta kunskapen som lärs ut i olika arbetsituationer att minska. Effekten kan bli att vi får teoretiskt kunniga människor som kanske inte vet hur de ska använda kunskapen. Många *vet att*, men få *vet hur* något ska göras. Ännu färre *vet vad* som ska göras i specifika situationer som kanske kommer oväntat.

Möten med situationer som kräver bedömning och beslut kräver ansvar och kreativitet. Dessa aspekter måste övas vid inläringen. Det räcker inte att visa att ansvar och bedömning krävs, hantverkaren måste kunna ta ansvar för sina handlingar och göra de bedömningar som behövs ensam och utan någon bok att slå i.

Om vi i stället skulle skapa en utbildning där olika intressenter får delta i planering och prioriteringen läggs i övandet och drillandet, kan vi kanske lära ut mer av det som är nödvändigt och det som lärs in i samverkan mellan bransch och skola ger eleverna en plattform för framtiden som de själva kan bygga vidare på i ett livslångt lärande. En flexibel skola som är lyhörd (Andersson – Gustafsson 2002, s 277)

9. Slutsatser

I min forskning visade det sig att det brister i informationen mellan skola, bransch och Frisörföretagarna (som har hand om gesällbrevet) . Konflikten sitter i allas förväntningar. Branschen förväntar sig en färdig produkt, men skolan serverar en förberedd produkt.

Eleverna har positiva uppfattningar om gesällbrevet och frisöryrket, och vill inget hellre än att få ut och arbeta eller praktisera, men anser att, ska de göra sitt slutprov i anslutning till gymnasieskolans behövs det mer information från alla inblandade. Som det är i dag menar eleverna att deras kunskap och kompetens som de får i skolan inte räcker till för att ta gesällbrevet. Profession och kompetensbegreppet innebär för eleverna att man både har förmågan att reflektera över sitt kunnande och därmed också möjlighet att kunna påverka sitt handlande.

Vidare bör vi undersöka hur vi kan minska på intagningarna till frisörprogrammen för att inte utbilda våra ungdomar till arbetslöshet och svartjobb.

10. Referenser

Andersson - Gustafsson Gunilla (2002) Doktorsavhandling: *Den inre teatern i lärandet – en studie om kunskapsväxandet inom hantverk* Malmö: Elanders Digital

Andersson - Gustafsson Gunilla (2008). *Tankens språk konst och lärande*. Helsingfors: Opusliberum

Carlström. Inge & Carlström, Hagman. Lena-Pia (2006) *Metodik för utvecklingsarbete och utvärdering*. Lund: Studentlitteratur

Carlsson. Carl-Gustav, Gerrevall. Per & Pettersson. Astrid (2007) *Bedömning av yrkesrelaterat kunnande*. Stockholm: HLS Förlag

Ekholm. Mats (1995). *Lärare, professionalitet och yrkeskvaliteer”. I lärarprofessionalism – om professionella lärare*. Stockholm: Lärarförbundet.se

Ellström, Per – Erik (1992) *Kompetens, problem och lärande i arbetslivet: Problem begrepp och teoretiska perspektiv*. Stockholm: Publica

Göranzon Bo (1988) *Den inre bilden*. Stockholm: Carlssons bokförlag

Göranzon Bo (1996) *Det praktiska intellektet – Datoranvändning och yrkeskunnande*. Stockholm: Carlssons bokförlag

Gustavsson. Bernt (2004) *Kunskap i det praktiska*. Lund: Studentlitteratur

Höghjelm, Robert (1998) *Från Wittgenstein till degknådning – om yrkeskunskap och yrkeskulturer*. Stockholm: HLS Förlag

Kvale. Steinar (1997) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur

Merriam. Sharan.B (2006) *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur

Patel. Runa. Davidsson. Bo (2003) *Forsknings metodikens grunder*. Lund: Studentlitteratur

Säljö. Roger (2000) *Lärande i praktiken*. Stockholm: Prisma

Sveriges Hantverksråd: www.hantverksrad.se

Trost. Jan (2004) *Kvalitativa Intervjuer*. Lund: Studentlitteratur

Westman. Staffan, Francke. Thomas (2008) *Frisörföretagarna: Den framtida frisörutbildningen*

Vetenskapsrådet. (2009) www.vr.se

Ödman. Per-Johan (2007) *Tolkning, förståelse, vetande*. Nordstedts: akademiska förlag

Ödman, Per-Johan (2004). *Kunskapande metod inom Samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur.

Uppslagsverk

Nationalencyklopedin www.ne.se

Wikipedia www.wikipedia.se

Uppsatser

Andersson – Gustafsson, Gunilla. (1994). C-uppsats: *En studie över hur arbetssituationen för yrkeslärare förändrats* Yrkespedagogiska institutet. Lärarhögskolan Stockholm

Andersson – Gustafsson, Gunilla. (1996). D – uppsats *Vad lär sig eleverna i skolan – och varför, inom hantverksprogrammet – frisör*. En studie av implementationen av ett riksdagsbeslut som berör den förberedande yrkesutbildningen. Lärarhögskolan Stockholm

Öström, Magdalena. (2007). Examensarbete: *Vägen till gesällbrevet* – En studie om samarbetsmöjligheter

11. Bilagor

Intervjufrågor

1. Är du nöjd med ditt gymnasieval och har det blivit som du tänkt dig?
2. Kommer du att ta ditt gesällprov efter utbildningens slut eller ska du vänta med det?
3. Är dina framtida planer att arbeta som frisör det kommande året?
4. Har du en praktikplats när du är färdig med skolan eller kanske arbete?
5. Fungerar handledningen på din praktikplats, vilka arbeten får du utföra?
6. Vill din arbetsgivare att du ska ta gesällen och i så fall får du den hjälp som du känner du behöver?
7. Vad är dina förväntningar med själva provet du ska utföra, blir man riktigt förberedd tror du och vad har du fått för information? Är det skolan, din praktikplats eller är Frisörföreningen här och informerar?
8. Tycker du att gesällbrevet ska vara frivilligt eller tycker du att det ska vara obligatoriskt?
9. Hur tycker du frisörutbildningen ska se ut om du fick bestämma?
10. Vad betyder gesällbrevet för dig?

Växjö
universitet

Institutionen för teknik och design

351 95 Växjö
tel. 0470-70 80 00

www.vxu.se/td